

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ
ΑΡΧΑΙΑ – ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Β΄ ΤΑΞΗΣ

Εισηγήτριες: Αβραμοπούλου Δήμητρα, Φλώρου Γεωργία

Ημερομηνία: 15/3/2026

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτωνος Πρωταγόρας (320D – 321B5)

Ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένος γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείξαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῇ κεράννυται. Ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεὶ καὶ Ἐπιμηθεὶ κοσμήσαι τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὥς πρέπει. Προμηθεὶ δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, “Νείμαντος δέ μου”, ἔφη, “ἐπίσκεισαι” καὶ οὕτω πείσας νέμει. Νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσῆπτεν, τοὺς δ' ἀσθενεστέρους τάχει ἐκόσμει· τοὺς δὲ ὥπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον διδούς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν. Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν· ἃ δὲ ἤϋξε μεγέθει, τῷδε αὐτῷ αὐτὰ ἔσωζεν· καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν. Ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος ἀϊστωθείη· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπῆρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξίν καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνὰς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω· καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὅπλαῖς, τὰ δὲ [θριξίν καὶ] δέρμασιν στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. Τούντεϋθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζεν, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ῥίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφήν ζώων ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλίσκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων.

A1.α. Να γράψετε για καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 5).

- i) Οι θεοί και τα θνητά γένη δημιουργήθηκαν ταυτόχρονα.
- ii) Ο χρόνος γέννησης των ανθρώπων ήταν προκαθορισμένος.
- iii) Οι άνθρωποι πλάστηκαν από χώμα και φωτιά.
- iv) Ο Επιμηθέας θα έκανε την επιθεώρηση του έργου του Προμηθέα.
- v) Οι μεταβολές του καιρού ήταν στη δικαιοδοσία του Δία.

A1.β Να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B1. Με ποιες ιδιότητες εξόπλισε ο Επιμηθέας τα θνητά γένη και ποιο νόμο έλαβε υπόψη του;

Μονάδες 10

Εκδοτική Αθηνών, Ελληνική Μυθολογία, τ. 2, σ.58

Μύθοι με θέμα τη δημιουργία του ανθρώπου από χώμα μας είναι γνωστοί και από άλλους λαούς (Αιγύπτιους, Βαβυλώνιους) [...] Όλοι οι αρχαιοελληνικοί μύθοι, θεογονικοί και ανθρωπογονικοί, που αναφέρονται σε όντα γεννημένα από γη, χώμα, πηλό, πέτρα, ακόμα και πετρωμένο καρπό, σπόρο και αβγό με κέλυφος από πέτρωμα, όλοι βασίζονται στην πρωταρχική διαπίστωση της γεννητικής δύναμης της γης, που σε κοινωνίες με μητριαρχικά πρότυπα εκφράζεται προεπισημονικά με την πίστη στην παμμήτειρα Γη. Ειδικά για τον ανθρωπογονικό μύθο της Πανδώρας, η ανάπτυξη της κεραμικής προϋποτίθεται: Οι θεοί που πλάθουν ανθρώπινα πλάσματα κατ' εικόνα καὶ καθ' ομοίωσιν τους έχουν πρότυπο τους ανθρώπους, που δίνουν τη δική τους μορφή στους θεούς τους, όταν πάνω στον κεραμευτικό τροχό κατασκευάζουν τα λατρευτικά τους ομοιώματα. Αυτή η ιδέα λειτουργεί ακόμα και στην πρώιμη ελληνική επιστήμη. Έτσι στον 6ο αι. π.Χ. ένας φιλόσοφος με γαιοκρατική φυσική θεωρία, ο Ξενοφάνης διδάσκει: όλοι έχουμε γίνει από χώμα και νερό (απόσπ. 29 DK).

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να τεκμηριώσετε τις διαπιστώσεις που υπάρχουν σε αυτό αναφορικά με τους κοσμογονικούς και ανθρωπογονικούς μύθους αντλώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

Μονάδες 10

B3.α. Να εντοπίσετε στο αρχαίο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής: μέρος, μιγάς, κρασί, τακτικός, χειραψία, δώρο, γνήσιος, ουσία. (μονάδες 8)

B3.β. Προμηθέα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, “Νείμαντος δέ μου,” ἔφη, “ἐπίσκεψαι.” καὶ οὕτω πείσας νέμει. Να βρείτε δύο ρηματικούς τύπους που στη νέα ελληνική χρησιμοποιούνται με διαφορετική σημασία και να γράψετε από μία πρόταση για τον καθένα. (Μονάδες 2)

Μονάδες 10

B4. Να χαρακτηρίσετε ως σωστές (Σ) ή λανθασμένες (Λ) τις παρακάτω προτάσεις:

- α) Ο πρώτος που ήλεγξε ο Σωκράτης για να εξετάσει την ορθότητα του χρησμού που τον αφορούσε ήταν σοφιστής.
- β) Τόσο ο Σωκράτης όσο και οι σοφιστές αμφισβητούσαν τις παραδοσιακές ιδέες της εποχής τους.
- γ) Η αμφισβήτηση του Σωκράτη καταλήγει στην άρνηση.
- δ) Η σωκρατική διαλεκτική είναι μία κατευθυνόμενη από τον Σωκράτη συζήτηση.
- ε) Στη σωκρατική μαιευτική η όλη διανοητική προσπάθεια έγκειται στο να εξαχθεί από τον ίδιο τον Σωκράτη η αλήθεια.

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ίσοκράτης, Πρὸς Δημόνικον §§24-25

(έκδ. των Mathieu, G., Brémond, É. Παρίσι: Les Belles Lettres, 1929, ανατ. 1963)

Στον λόγο αυτό παρατίθενται από τον Ισοκράτη προς τον νεαρό Δημόνικο διάφορες πρακτικές συμβουλές που αφορούν σε έναν ορθό και ηθικό τρόπο ζωής.

Μηδένα φίλον ποιοῦ, πρὶν ἂν ἐξετάσης πῶς κέχρηται τοῖς πρότερον φίλοις· ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σέ γενέσθαι τοιοῦτον, οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονεν. Βραδέως μὲν φίλος γίννου, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν. Ὅμοίως γὰρ αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν καὶ πολλοὺς ἐταίρους μεταλλάττειν. Μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων μήτ' ἄπειρος εἶναι τῶν ἐταίρων θέλε. Τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἐὰν μὴ δεόμενος τὸ δεῖσθαι προσποιῇ. Περὶ τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνακινουῦ· μὴ τυχὼν μὲν γὰρ οὐδὲν βλάβῃσει, τυχὼν δὲ μᾶλλον αὐτῶν τὸν τρόπον ἐπιστήσει. Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἔκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας· τὸ μὲν γὰρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ βασανίζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγιγνώσκομεν. Οὕτως ἄριστα χρήσει τοῖς φίλοις, ἐὰν μὴ προσμένης τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπάγγελτος αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῇ.

μεταλλάττω: ἀλλάζω, τροποποιῶ

πειρῶμαι: προσπαθῶ

δέομαι: χρειάζομαι, ἔχω ἀνάγκη

τὸ ἀπόρρητον: τὸ μυστικό (εδώ)

βασανίζω: ἐξετάζω τὴ γνησιότητα μετὰλλων

αὐτεπάγγελτος: με τὴ δική σου θέληση

ΘΕΜΑΤΑ

Γ1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «**Μηδένα φίλον ποιοῦ ... τὸ δεῖσθαι προσποιῇ**».

Μονάδες 20

Γ2. Με ποια κριτήρια προτείνει ο Ισοκράτης να επιλέγουμε τους κατάλληλους φίλους;

Μονάδες 10

Γ3. Να γραφούν οι τύποι που ζητούνται παρακάτω:

ποιού: γ' ενικό οριστικής παρατατικού στη φωνή που βρίσκεται
έξετάσης: ευκτική του ίδιου χρόνου (χωρίς αλλαγή σε πρόσωπο, αριθμό και φωνή)
γενέσθαι: απαρέμφατο ενεστώτα
μεταλλάττειν: απαρέμφατο παρακειμένου στη φωνή που βρίσκεται
βλάβης: γενική πληθυντικού
κινδύνοις: στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού
άτυχίαις: αιτιατική ενικού
κοινωνίας: αιτιατική πληθυντικού
δεήσεις: γενική ενικού
πειρώ: γ' ενικό οριστικής του ίδιου χρόνου

Μονάδες 10

Γ4. α) «*ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σὲ γενέσθαι τοιοῦτον*»: Να γίνει **αναγνώριση** (τελικό ή ειδικό) του υπογραμμισμένου απαρεμφάτου, να εντοπιστεί η **συντακτική** του **θέση** και να επισημανθεί το **φαινόμενο** ως προς το **υποκείμενό** του.

β) **έξετάσης, μεταλλάττειν, ποιήσεις, δοκίμαζε, χρήσει:** Να εντοπίσετε τα αντικείμενα των παραπάνω ρηματικών τύπων του κειμένου.

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ

- A1.** i-Λ: Ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν.
ii-Σ: καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένος γενέσεως
iii-Λ: ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείξαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῇ κεράννυται
iv- Λ: Προμηθέα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, “Νείμαντος δέ μου”, ἔφη, “ἐπίσκεψαι”
v-Σ: πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας

Μονάδες 10

B1. Για να εξασφαλίσει τη σωτηρία τους από τους εχθρούς, σε άλλα ζώα έδωσε δύναμη, σε άλλα ταχύτητα, άλλα τα εφοδίασε με όπλα, σε άλλα έδωσε φτερά, σε άλλα μέγεθος, σε άλλα υπόγεια κατοικία και για άλλα επινόησε άλλους τρόπους σωτηρίας.

Επιπλέον, τα εξόπλισε με τα κατάλληλα βιολογικά μέσα προστασίας από τις ατμοσφαιρικές επιδράσεις και τις μεταβολές του καιρού, δίνοντας σε άλλα σκληρά δέρματα και σε άλλα πυκνό τρίχωμα.

Ακόμα εξασφάλισε κατάλληλα μέσα διατροφής για όλα τα είδη. Αυτό σημαίνει ότι άλλα καθόρισε να τρώνε χορτάρι από τη γη, άλλα καρπούς δέντρων, άλλα ρίζες και άλλα τη σάρκα άλλων ζώων.

Τέλος, για να αποφευχθεί ο αφανισμός των ζώων που γίνονταν βορά για τα άλλα ζώα και έτσι να ολοκληρωθεί η φροντίδα για τη διαιώνιση των ειδών, εφοδίασε τα πρώτα με πολυγονία, με τη δυνατότητα δηλαδή να γεννούν πολλούς απογόνους, ώστε διαρκώς να ανανεώνεται ο πληθυσμός τους και τα σαρκοβόρα ζώα με ολιγογονία, ώστε να μην απειλούν την επιβίωση των άλλων ειδών.

Η μοιρασιά που έκανε στα ζώα ήταν πράγματι σοφή, αφού εξασφάλισε την ισορροπία στη φύση παρέχοντας σ' αυτά ιδιότητες ανάλογες για να επιβιώσουν και να διατηρηθούν ως είδη. Είναι χαρακτηριστική η τριπλή επανάληψη του ρήματος έμηχανάτο, που εκφράζει την επιστράτευση όλων των νοητικών του δυνάμεων στην προσπάθειά του να είναι δίκαιος στη διανομή.

Στην κατανομή των επιμέρους ιδιοτήτων έλαβε υπόψη του το νόμο της αναπλήρωσης, σύμφωνα με τον οποίο η αδυναμία κάθε ζώου αναπληρώνεται από κάποια άλλη δύναμη. Η ταχύτητα αντισταθμίζει την έλλειψη σωματικής δύναμης. Το μικρό σώμα, η φυγή με πέταγμα και η υπόγεια κατοικία αντισταθμίζουν την έλλειψη οπλισμού. Τα σαρκοφάγα ζώα γεννούν λίγους απογόνους, γιατί αλλιώς θα επικρατούσαν πληθυσμιακά στο ζωικό βασίλειο και θα αφάνιζαν τα υπόλοιπα.

Μονάδες 10

B2. Οι διαπιστώσεις του παράλληλου κειμένου σχετικά με τους αρχαιοελληνικούς κοσμογονικούς και ανθρωπογονικούς μύθους επιβεβαιώνονται σε μεγάλο βαθμό και στον μύθο του Πρωταγόρα.

Πρώτα απ' όλα η δημιουργία των ανθρώπων προϋποθέτει την ύπαρξη των θεών (Ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν), αφού οι τελευταίοι είναι αυτοί που πλάθουν τα ανθρώπινα πλάσματα, ενώ και η γένεση του κόσμου παρουσιάζεται στο σύνολό της ως θεϊκή δημιουργία.

Παράλληλα, σύμφωνα με το παράλληλο κείμενο οι αρχαιοελληνικοί μύθοι αναφέρονται σε όντα γεννημένα από τη γη και φτιαγμένα με χώμα, πηλό, πέτρα και άλλα στοιχεία, όπου η γεννητική δύναμη της γης σχετίζεται με μητριαρχικά πρότυπα και την πίστη στην Μητέρα-Γη, την παμμήτειρα Γη. Κάτι αντίστοιχο διαφαίνεται και στον μύθο του Πρωταγόρα. Οι θεοί δημιουργούν τους ανθρώπους μέσα στη γη (γῆς

ἔνδον), με χώμα και ὅσα αναμειγνύονται με το χώμα (ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείζαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῇ κεράννυται) χρησιμοποιώντας βεβαίως και ἄλλα υλικά. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, και ἐδῶ την αρχέγονη αντίληψη της Μητέρας-Γῆς στην κοιλιά της ὁποίας γονιμοποιήθηκαν και δημιουργήθηκαν τα ζῶα και τα φυτά· μία αντίληψη που υποδηλώνει και τη σημασία που αποδιδόταν στον αυτοχθονισμό.

Τέλος, η γαιοκρατική φυσική θεωρία του Ξενοφάνη επιβεβαιώνεται, καθώς κατά τον Πρωταγόρα η γη και το πυρ εἶναι τα πρώτα στοιχεία, που με την ἔνωσή τους σχηματίστηκαν τα ὄντα, αναφερόμενος, ωστόσο, και στην ανάμειξη ἄλλων δύο στοιχείων, του νεροῦ (ὅπως και ο Ξενοφάνης) και του αέρα.

Μονάδες 10

B3.α. μέρος: εἰμαρμένος, μιγὰς: μείζαντες, κρασί: κεράννυται, τακτικός: προσέταξαν, χειραψία: προσῆπτεν, δῶρο: διδοῦς, γνήσιος: γενέσεως, οὐσία: ἦσαν.

B3.β. παραιτεῖται, ἐπίσκεψαι.

Μονάδες 10

B4. α. Λ, β. Σ, γ. Λ, δ. Σ, ε. Λ

Μονάδες 10